

Statsminister
Odvar Nordli

Innlegg i generaldebatten i Nordisk Råd,
28. sesjon, 3. mars 1980, i Reykjavik.

Herr President,

På mange hold gjør det seg nå gjeldende en ganske sterk utålmodighet når det gjelder ^{det industri- og energipolitiske} takten i ^{samarbeidet} og mangelen på konkrete resultater, som det heter. Jeg tilhører den gruppen som gjerne skulle ha sett at det hadde gått raskere å utvide samarbeidet på disse sentrale områdene. Jeg vil også gjerne understreke at den norske regjering er fullt klar over sitt ansvar, og jeg vil i den forbindelse vise til blant annet de innlegg som jeg og andre regjeringsmedlemmer har holdt under tidligere sesjoner.

- 2 -

Det er imidlertid ett forhold vi nå må ha klart for oss. Hittil kan man vel si at takten og innholdet i det nordiske samarbeid i vesentlig grad er blitt bestemt gjennom vedtak i regjeringer og parlamenter. Nå er det helt nye områder vi søker oss inn på. På det økonomiske området vil det i stor utstrekning være næringslivet selv som må samarbeide. De politiske myndigheter kan legge forholdene til rette, men samarbeidet om konkrete prosjekter må skje mellom bedrifter og private selskaper.

Det er klart at det må ta tid å få utvidet et slikt samarbeid fra det de har i dag og til det vi gjerne vil ha i framtida. Her må det jo blant annet en mentalitetsendring til fordi det ofte dreier seg om bedrifter som ser på hverandre som konkurrenter på samme marked. Den såkalte Volvo-avtalen viste oss vel en vei å gå. Selvom tilbakeslaget var skuffende for

mange har nok denne avtalen hatt sin store misjon. Ikke minst fordi den viste hvilke oppgaver det er nødvendig for statene å løse for at et slikt samarbeid skal kunne fungere.

Det som er politikernes oppgave i denne sammenheng er å legge til rette et bedre grunnlag for samarbeidet. For det første må vi være med på å rydde av veien de hindringer som en støter på i lovverket og på andre måter når det skal etableres et samarbeid mellom bedrifter i våre land. For det andre må vi se på mulighetene for positive tiltak, tiltak som kan stimulere til samarbeid. Men vi må også ha klart for oss at et slikt samarbeid må sees i et visst tidsperspektiv. Ikke minst i en periode som er preget av økonomiske tilbakeslag vil det være vanskelig for næringslivet å satse på noe som en kanskje ikke vil ha øyeblikkelig fordel av.

Etter min oppfatning er Nordisk Investeringsbank et eksempel på hva slags positive tiltak de nordiske land kan etablere for å stimulere næringslivet til samarbeid. Jeg synes det er gledelig å kunne konstatere at Investeringsbanken har utviklet seg videre ^{og} funnet en form som har vært til stor nytte så vel for det nordiske samarbeid generelt som for de enkelte bedrifter.

Vi står overfor en meget vanskelig internasjonal situasjon som har skapt uro og engstelse i våre folk for hva fremtiden innebærer. Både på det nasjonale, internordiske og internasjonale plan er det en viktig oppgave for våre regjeringer å dempe disse stemninger og arbeide for større trygghet.

I det nordiske samarbeidet er vi naturlig i første rekke opptatt av våre egne problemer og oppgaver. Men for å få perspektiv og inspirasjon i arbeidet, tror jeg det er viktig at vi også av og til retter blikket utover vårt eget

- 6 -

område, og ser oppgavene i en videre internasjonal sammenheng. På mange felter har alle de nordiske land klare fellesinteresser i dette.

Jeg tror ett slikt felt er utforming av internasjonale økonomisk-politiske tiltak til løsning av de store økonomiske problemer som preger vår tid: arbeidsløshet, inflasjon og lav vekst.

I fjor høst forutsatte OECD en økonomisk vekst innenfor OECD-området på 1 prosent i 1980. Dette anslaget er nå justert nedover, og det regnes ikke med noen økonomisk vekst for området i det hele tatt i 1980. Arbeidsløsheten vil øke neste år til over 20 millioner, mens inflasjonsraten for OECD-området som helhet vil passere 10 prosent i 1980.

Det er klart at det samlede økonomiske resultat for OECD-landene i 1980 blir det dårligste etter den annen verdens-

krig. Perspektivene for de nærmeste årene fremover er også meget dystre.

De nordiske land har klart seg relativt bra i den økonomiske nedgangsperiode vi er inne i. Vi må likevel innrømme at heller ikke vi har klart å realisere den overordnede økonomisk-politiske målsetting om full sysselsetting, og samtidig sikre en lav inflasjonstakt og en tilfredsstillende økonomisk vekst.

De internasjonale økonomiske perspektiver vil stille våre land overfor økende økonomiske problemer. Verken nasjonalt eller på nordisk basis kan vi løse dem på en tilfredsstillende måte. Dertil er vi alle for avhengige av verden omkring oss. Problemene må finne sin løsning i en bredere internasjonal sammenheng.

Jeg tror at det bør bli en viktig nordisk

samarbeidsoppgave å utforme en økonomisk-politisk strategi på dette felt, som vi så på nordisk basis kan arbeide for å få gjennomført i internasjonalt samarbeid, innenfor OECD, og gjennom det samarbeid vi tok initiativet til på EFTAs toppmøte i Wien i mai 1977.

Jeg vil minne om at vi på dette møtet vedtok en erklæring om et nærmere samarbeid mellom EFTA-landene og EF-landene. Vi understreket at et slikt samarbeid var en nødvendig forutsetning for å oppnå en økonomisk vekst som var sterk nok til å sikre sysselsettingen kombinert med lavere inflasjonstakt. Vi understreket også at dette samarbeid måtte kombineres med arbeid for å få frihandels-systemet til å fungere bedre.

Siden Wien-møtet har det vært arbeidet

med denne målsetting. EF stilte seg positiv til EFTAs initiativ, og i en rapport av desember 1978 trakk EF opp konkrete linjer for samarbeidet med EFTA-landene.

De enkelte EFTA-land har svart på denne invitt. Fra norsk side har vi ønsket særlig å prioritere områdene økonomisk politikk og industripolitikk, og vi har også invitert til et nærmere samarbeid om andre spørsmål som olje- og energispørsmål, teknologi, transport og miljøvern.

Jeg tror at det arbeid som her er kommet i gang mellom EFTA og EF med utgangspunkt i Wien-kommunikéet, kan få betydning ikke bare for de enkelte land, men for den økonomiske utvikling i hele Vest-Europa.

Men samtidig tror jeg at dette samarbeidet vil få større betydning og slagkraft, dersom vi på nordisk basis klarer å utforme en felles økonomisk-politisk

- 10 -

strategi for hvorledes de store økonomiske problemene skal angripes internasjonalt, og at vi så legger denne strategi til grunn for samarbeidet så vel med EF-landene som innenfor OECD.

Det er gjort en god begynnelse til utarbeidelse av en slik felles strategi gjennom den rapport som nå foreligger om et nordisk økonomisk-politisk samarbeid, og gjennom de forslag denne rapporten inneholder. Jeg går ut fra at de nordiske økonomi- og finansministre vil arbeide videre med denne saken, og jeg vil foreslå at de avlegger en rapport om dette til Nordisk Råd så snart som mulig.

Frå norsk side er vi beredt til å gjøre alt vi kan for å bidra til å finne løsninger på de store problemene

industrielandene står overfor. Det er i denne sammenheng vi har arbeidet for en europeisk treparts-konferanse, for en dyptgående drøftelse av sysselsettingsproblemene.

Arbeidsløshet er nedverdiggende og tragisk for alle dem som rammes. Vi har ikke lov til å la den minste snev av likegyldighet snike seg inn i vår holdning til dette problem. Vi må ikke akseptere at massearbeidsløshet er noe som vi skal leve med. Det dreier seg om et sosialt og menneskelig problem vi er forpliktet til å bekjempe. Ellers blir solidaritetstanken, som har vært et grunn-element i vår økonomiske og sosiale utvikling, et uthulet begrep.

Arbeidsløsheten har gått hånd i hånd med det dyptgripende internasjonale økonomiske tilbakeslag. Alle økonomiske eksperter er enige om at det ikke nytter

å være seg selv nok når man skal løse dette problem. Det må angripes av landene samlet om det skal være mulig å oppnå noe annet enn kortvarige skinnløsninger.

Arbeidsløshetsproblemet har vært drøftet på det internasjonale plan innenfor en begrenset geografisk ramme som EFTA og EF, eller fóra som går langt ut over Vest-Europa, som ILO og OECD.

På norsk side mener vi nå at problemene også bør tas opp til drøftelse mellom de vest-europeiske land. Det er derfor Norge har tilbudt seg å stå som vertsland for en treparts-konferanse om økonomi og sysselsetting i Europarådets regi.

Je, vil understreke at regjeringer, arbeidstakere og arbeidsgivere her står overfor store og felles

oppgaver, og at de har et felles ansvar.

Samarbeidet på nordisk plan under forberedelsene til treparts-konferansen har vært godt, og jeg har tillit til at dette også vil være tilfellet under de videre forberedelser.

Jeg håper det kan oppnås bred enighet om et opplegg som gir konferansen politisk innhold og nerve. Vi er ikke interessert i en konferanse som ikke gir noen resultater - det kan være verre enn ingen konferanse. Konferansen må ikke bare skape større oppmerksomhet for hvor alvorlig arbeidsløshetsproblemet i Europa er. Den må også fremme en prosess hvor regjeringene i Vest-Europa samarbeider nært for å bli kvitt den svøpe arbeidsløsheten representerer.

La meg så si noen ord om et annet alvorlig

internasjonalt problem, hvor jeg mener de nordiske land i fellesskap kan gjøre en viktig innsats.

Den økonomiske krise har rammet OECD-landene hardt. Men enda hardere er utviklingslandene rammet.

Vi har lenge erkjent at vår trygghet er knyttet til stabiliteten i hele verdenssamfunnet, og at det er en sentral politisk oppgave å fjerne de store økonomiske og sosiale ulikheter som eksisterer mellom industrilandene og utviklingslandene.

I det siste tiåret er det vokst frem en erkjennelse av at det bare er gjennom endringer i det globale økonomiske system at man kan oppnå en mer rettferdig økonomisk velstandsfordeling i nord-syd-sammenheng.

En "ny økonomisk verdensordning" er blitt et

samebegrep som omfatter utviklingslandenes krav om slike strukturelle endringer i verdensøkonomien. Innenfor FN har forhandlingene om en slik ny verdensordning stort sett gått uavbrutt siden 1974 gjennom et stort antall omfattende konferanser. Vi har fått definert og beskrevet manglene ved det nåværende økonomiske system. Men konkrete tiltak til forandringer av systemet har konferansene ikke ført til.

Dette har skapt misnøye og frustrasjon i utviklingslandene, en følelse som ytterligere er forsterket gjennom den meget vanskelige økonomiske situasjon som de stigende oljeprisene og den synkende økonomiske aktivitet i industrilandene har skapt.

Også i industrilandene er det vokst frem en følelse av avmakt overfor dette problem. Men samtidig er det en økende erkjennelse av at det finnes en innbyrdes

avhengighet og gjensidighet mellom industriland og utviklingsland, og av at økt økonomisk samkvem nord-sør vil gi gjensidige fordeler. Denne erkjennelse kan bidra til å gi utviklingen et positivt støt fremover.

Et nytt forhandlingsopplegg avtegner seg nå i FN gjennom de såkalte globale forhandlinger, som det ble oppnådd enighet om på 34. generalforsamling. Her inngår energi som ett av fem hovedområder, hvorav de øvrige er: råvarer, handel utvikling samt finansielle og monetære spørsmål.

Dette er et realistisk opplegg fordi det nå er vilje til å se drøftelser om energi - som industrilandene er mest interessert i - i sammenheng med de andre spørsmål det er av største betydning

for utviklingslandene å finne løsninger på.

Dersom industrilandene gjennom disse forhandlingene kan oppnå større stabilitet når det gjelder energiforsyning og energipriser, må dette føre til at de i større utstrekning enn hittil vil være villige til å gi de nødvendige motytelser på de andre områdene forhandlingene dekker.

De nordiske landene har en lang samarbeidstradisjon bak seg når det gjelder nord-sør-problemene. Med basis i vår egen økonomiske og sosiale utvikling, hvor solidaritetstanken har vært et grunnelement, har vi hatt det samme syn på utviklingslandenes problemer og på ønskeligheten og nødvendigheten av å eliminere fattigdommen og skape større likhet.

Fra norsk og nordisk side har vi engasjert oss sterkt i det forberedende arbeid for disse nord-sør-

forhandlingene. I lys av den store betydning disse globale forhandlingene vil få i internasjonal sammenheng, tror jeg at et nært nordisk samarbeid og innsats under disse forhandlingene blir enda viktigere enn før.